

ศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียน
ในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
A Study of Learning Behaviors The Primary School
In Nongkeaw Subdistrict, Mueng District,
Roi-Et Province

พระมหาสุรชาติ สิริเตโช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักสูตรธรรมศึกษาและวิธีการสอนของพระภิกษุ ที่ทำการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน ในตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียน ในตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ คณะครูจำนวน 31 คน นักเรียนธรรมศึกษาตรีโท และเอก จำนวน 340 คน และครูพระสอนธรรมศึกษา จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 381 คน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

หลักสูตรธรรมศึกษาและวิธีสอนของพระภิกษุที่ทำการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แสดงว่า อยู่ในระดับมากอยู่ 4 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา ด้านเนื้อหาของหลักสูตร และด้านการวัดและการประเมินผล

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ได้แก่ ภาวะของนักเรียน ยังมีความไม่พร้อมทั้งเนื้อหาวิชาที่ยากเกินไป หลักสูตรมีเนื้อหาสาระที่เข้าใจยาก เนื้อหาวิชาที่ทำการสอนมากเกินไป ศัพท์ภาษาธรรมะในหลักสูตรที่ใช้สอนมีมากเกินไป ด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา พระสอนส่วนมากมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียนน้อยเกินไป การใช้วาจาที่ไม่สุภาพ การแสดงกิริยามารยาทให้เหมาะสม ด้านการเรียนการสอน ไม่ค่อยแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน ด้านเอกสารในการสอนไม่เพียงพอ ใช้ภาษาที่เข้าใจยาก อธิบายหลักธรรมไม่ชัดเจน ด้านการวัดและการประเมินผล ควรจัดทำแบบทดสอบ เพื่อเป็นการฝึกหัดและทบทวนบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนเป็นระยะๆ ผลการสอบไม่ควรนานเกินไป และข้อสอบยากเกินไป

คำสำคัญ : การเรียน, ธรรมศึกษา, นักเรียน

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the curriculum of Dhamma studies (*Dhamma-sueksa*) and the teaching methods of the Buddhist monks in teaching Dhamma studies in the schools, in the area of Nong-Kaew sub-district, Mueng district, Roi-et province, and 2) to study the students view on Dhamma studies in Nong-Kaew sub-district, Mueng district, Roi-et province. The sample in this study were: 31 teachers, 340 Dhamma studies students, and 10 Buddhist monks who taught Dhamma studies, 381 in total. It concluded with the reliability at 0.90, acquiring sample by Cohen's method, and had the sample at 217. And, the statistics used in this study were: Frequency, Percentage, Means, and Standard Deviation (S.D.).

The result of the study found that:

The curriculum of Dhamma studies (*Dhamma-sueksa*) and the teaching methods of the Buddhist monks in teaching Dhamma studies in the schools, in the area of Nong-Kaew sub-district, Mueng district, Roi-et province, in overall and in each aspect resulted in most level. While, examining in each aspect found that it resulted in most in 4 aspects categorizing based on Means from higher to lower points as following: learning activities, the character of Buddhist monks who taught the Dhamma studies, content of the curriculum, and the test and evaluation of the study.

The result of the study of students' opinion on Dhamma studies, in the area of Nong-Kaew sub-district, Mueng district, Roi-et province found thus: the content of the curriculum was not fit with the students, and it was somewhat too difficult for the students such as Dhamma terminology, and too many courses for Dhamma studies. The Buddhist monks who taught the Dhamma studies had not well relationship with the officers in school, used improper speech and acted inappropriately. For the learning activities, the learning process didn't go in the same direction with the content of the

courses, and teaching material was not enough. Last but not least, for the test and evaluation of the study, it was very necessary to provide the test for testing and reviewing the studies of the students in a proper period. The final test should not be too difficult and its result should be announced as soon as possible.

Key words : Learning, Dhamma-Sueksa, Studies

บทนำ

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีต มุ่งเน้นการศึกษาในทางด้านภาษาบาลีเป็นหลัก จนเมื่อปี พ.ศ.2435 สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อคราวปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร ได้กำหนดหลักสูตรสอนพระภิกษุและสามเณรขึ้น เพื่อให้เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัตถ์แต่งแก้ไขพระไตรปิฎก ตกลงวันที่ 27 มีนาคม 2454 ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่เพื่อใช้สำหรับสอนพระภิกษุ และได้โปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางเป็นครั้งแรก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2456 ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพิ่มคหิปฏิบัติเข้าในธรรมวิภาค และได้ขยายหลักสูตรขึ้นอีกเป็นระดับชั้นโทและชั้นเอกดังมีหลักสูตรปรากฏในปัจจุบัน (แถลงการณ์คณะสงฆ์, 2473)

ถึงแม้ในหลักสูตรปัจจุบัน แม่กองธรรมสนามหลวง จะเน้นเพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีความรู้พระธรรมวินัยระดับขั้นพื้นฐาน และเปลี่ยนรูปแบบการทำข้อสอบของธรรมศึกษาจากแบบอัตนัย เป็นปรนัยแล้วก็ตามที่ แต่หลักสูตรหาเปลี่ยนแปลงไปตามไม่ จึงเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการนำหลักสูตรไปสอนขึ้น และผลที่ตามมาคือผู้ศึกษาไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการเรียน (กรมการศาสนา, 2534) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กล่าวถึงบุคลากรไว้ในบทที่ 3 ข้อ 3.5 (5) ว่า พัฒนาบุคลากรทางศาสนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้มีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดหลักธรรมสู่การปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพ และสนับสนุนให้บุคลากรทางศาสนาที่มีคุณภาพได้มีโอกาสเผยแพร่ศาสนาธรรมผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพให้องค์กรทางศาสนา ทำหน้าที่ตรวจสอบกำกับดูแลพฤติกรรม ของบุคลากรทางศาสนาอย่างเคร่งครัด รัฐนั้นให้ความสำคัญในการเผยแพร่ศาสนาธรรม โดยมุ่งประเด็นไปที่การพัฒนาบุคลากรทางศาสนาเป็นหัวใจหลัก ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่จะนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปสู่จิตใจของบุคคลซึ่งจะเป็นผู้พัฒนาชาติไปสู่ความเจริญในอนาคต (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2546)

จากการสอนของพระภิกษุที่สอนธรรมศึกษาประจำสำนักศาสนศึกษา วัดนิเวศน์สุนทราราม ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นที่น่าสนใจศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นของแต่ละโรงเรียนนั้นมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อพฤติกรรมของนักเรียนเวลาเรียนธรรมศึกษา และเพื่อต้องการทราบวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ของพระภิกษุ และในการจัดกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความ

เหมาะสมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของพระภิกษุที่ทำการสอน และของคณะผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และนักเรียน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2529) ว่ามีความเหมาะสมเพียงไรกับ วุฒิภาวะของนักเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนธรรมศึกษา ว่ามีความสนใจต่อการเรียนและการสอนของพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาในโรงเรียน พร้อมทั้ง หลักสูตรที่ใช้สอนมีความเหมาะสมกับเด็กนักเรียนหรือไม่ การวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการจุด ประเด็นในการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้าน (ชุมชน) วัด และโรงเรียน และเป็นจุดที่ตรง ประเด็นที่สุดที่จะเข้าไปเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่ชุมชนโดยเน้นกลุ่มเด็ก และเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาหลักสูตรและวิธีการสอนธรรมศึกษาที่ใช้สอนในโรงเรียนในตำบล หนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียน ในตำบลหนอง แก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey Research) โดยการเก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถามและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะครู และนักเรียนธรรมศึกษา ใน เขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านซ่ง วิทยาคม โรงเรียนบ้านหนองแวง โรงเรียนบ้านเล้าวิทยาคาร รวม จำนวน 381 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ คณะครู และนักเรียน ที่เรียน ธรรมศึกษา ในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 381 คน โดย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Cohen, Manion and Morisson โดยการสุ่ม

แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling.) ระดับความเชื่อมั่น 95% (ระดับความคลาดเคลื่อน 5%) รวมทั้งหมด จำนวน 217 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ พระสอนศีลธรรม คณะครู และนักเรียน ในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตรธรรมศึกษาที่ใช้สอนในโรงเรียน และแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการสอนของพระภิกษุที่ทำการสอน ในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นการเรียนธรรมศึกษา ของนักเรียนในตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็น แบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของตนตามความรู้ ความเข้าใจได้อย่างอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1,2, เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิธีการสอนของพระภิกษุที่ทำการสอน และหลักสูตรธรรมศึกษาที่ใช้สอน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ต่อไปนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	มีค่าเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีค่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีค่าเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50	หมายถึง	มีค่าเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีค่าเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียน ในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าจาก (open end)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 1.1 ค่า IOC (Index of item objective congruence)
 - 1.2 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power)
 - 1.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)
2. สถิติพื้นฐาน
 - 2.1 ค่าความถี่ (Frequency)
 - 2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)
 - 2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 2.4 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญดังนี้

1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 และผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 สถานภาพเป็น นักเรียน จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 89.40 คณะครู จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.80 และ ครูพระสอนธรรมศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 ระดับการศึกษาพบว่า ประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน

2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 ระดับปริญญาตรี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30

2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แสดงว่า อยู่ในระดับมากอยู่ 5 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอน ด้านเนื้อหาของหลักสูตร และด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน ปรากฏดังนี้

2.1 ด้านการเตรียมการสอน

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพุทธมามกะที่ดี เน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถดำรง ชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านทฤษฎี (หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษา) เนื้อหาของหลักสูตรเป็นความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผล เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านปฏิบัติ (ธรรมวิภาคเบญจศีลเบญจธรรมและศาสนพิธี) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาข้อเน้นความรู้พื้นฐานในการศึกษาขั้นสูงต่อไป และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษา ในด้านบุคลิกภาพของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา โดยภาพรวม ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับพบว่า การมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ให้การศึกษาอบรม และสนใจนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในโรงเรียนและบุคคลอื่น การมีความรับผิดชอบต่อการงาน การเป็นผู้มีจรรยาบรรณ และความเป็นผู้มีความสามารถ อดทน มีความเข้าใจนักเรียนและสามารถควบคุมอารมณ์ให้มีความมั่นคงอยู่เสมอ ซึ่งมีระดับความเหมาะสมอันดับสุดท้าย แต่ก็ยังอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก

2.3 ด้านการเตรียมการสอน

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน ของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา โดยภาพรวม ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับพบว่า เตรียมความพร้อมล่วงหน้าเกี่ยวกับ วัสดุอุปกรณ์การสอน ใฝ่ใจ ศึกษาหาความรู้ต่างๆ มาส่งเสริม ในด้านเนื้อหาวิชา ในการใช้อุปกรณ์การสอน และ การเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน ตำรา เอกสาร เป็นอันดับสุดท้าย

2.4 ด้านการดำเนินการสอน

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษา ในด้านการดำเนินการสอน ของภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา โดยภาพรวม ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับพบว่า สร้างบรรยากาศและควบคุมชั้นเรียนได้อย่างราบรื่น มีวิธีการเสริมกำลังใจให้นักเรียนเกิดกำลังใจ เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในชั้นเรียนได้ สอดแทรกจริยธรรมเพื่อการอบรมควบคุมไปกับการเรียน การสอน การสรุปบทเรียน กระชับรัด ชัดเจน การนำเข้าสู่บทเรียน โดยการชี้แจงหรือ อธิบายได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ใช้ภาษาชัดเจน ไม่วกวน การมีความแม่นยำในเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการสอน มีความสัมพันธ์กับบทเรียน เลือกใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ได้เหมาะสม และใช้เทคนิคในการ ตั้งคำถามได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นอันดับสุดท้าย

2.5 ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนธรรมศึกษา ในด้านการวัดและการ ประเมินผลการเรียนการสอนธรรมศึกษา โดยภาพรวม ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับพบว่า นำหลักเกณฑ์ในการสร้างข้อสอบและวิเคราะห์ ข้อสอบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นำผลการสอบที่ได้ จากการวัด และประเมินผลใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รูปแบบ การประเมินความรู้ทางด้านปฏิบัติมีความเหมาะสม จัดทำแบบทดสอบ เพื่อเป็นการฝึกหัด และทบทวนบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของนักเรียนเป็นระยะๆ การวัดและประเมินผลเหมาะสม กับเนื้อหาวิชา รูปแบบการประเมินความรู้ทางด้านทฤษฎีมี ความเหมาะสม ตามลำดับ แต่ข้อสอบเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล และมีการ ประเมินผลก่อนเรียน เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนในตำบลหนองแก้ว อำเภอ เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อเสนอแนะดังนี้

1 ควรจัดการเรียนธรรมศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รู้ข้อหลักธรรมต่างๆในทางพระพุทธศาสนา และพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าได้ดียิ่งขึ้นไป และเพื่อให้นักเรียนได้รู้หลักธรรมในการปฏิบัติตน สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2 ควรจัดพระภิกษุที่สอนให้มีการจัดการเรียนการสอนให้มีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การสอน หนังสือแบบเรียน ตำรา และเอกสารใช้อุปกรณ์การสอนได้เป็นอย่างดี ศึกษาหาความรู้ต่างๆ มาส่งเสริม ในด้านเนื้อหาวิชา แต่บางรูปในด้านพัฒนาการของผู้สอนยังมีน้อย การดำเนินการสอน บางครั้งไม่ค่อยแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน อธิบายหลักธรรมไม่ชัดเจน ใช้อุปกรณ์การสอนไม่เป็น เป็นต้น

3 ควรให้นักเรียนเรียนนอกสถานที่ เช่นวัด หรือสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ และควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้อุปกรณ์การสอนมากกว่านี้ เช่น คอมพิวเตอร์ จึงจะทำให้เด็กไม่เบื่อ ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนรู้สึกสนุกสนาน ทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย เช่น ค้นคว้าหาคำตอบ จากเกมส์มหาสนุก จากละครโทรทัศน์ การโต้วาทีธรรมะ ตอบปัญหาธรรมในห้องเรียน และในชิ้นงานที่มอบหมายให้แต่ละครั้ง นักเรียนต้องการรู้ผลอย่างทันใจด้วย

4 เพิ่มเติมวิธีการสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่านี้ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามระหว่างนักเรียนด้วยกัน ให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้เพื่อค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองเพิ่มเติมและเห็นผลการปฏิบัติงานทันที ให้นักเรียนช่วยสรุปบทเรียนด้วย

5 เนื้อหาวิชาที่ทำการสอนมากเกินไป ไม่เหมาะกับเวลาที่มีอยู่เพียง 48 - 50 ชั่วโมง แม้จะปรับหลักสูตรใหม่แล้ว แต่ก็ยังมีส่วนที่เกินความจำเป็นสำหรับนักเรียนอีกมาก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชากับวุฒิภาวะของนักเรียน วุฒิภาวะของนักเรียนยังมีความไม่พร้อม กับเนื้อหาวิชาที่มากเกินไป ซึ่งนักเรียนบางชั้นยังอยู่ในระดับประถมศึกษาเท่านั้น แต่เนื้อหาสาระของวิชา อยู่ขั้นสูงเกินไปทำให้เข้าใจยาก และพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา ยังมีน้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อนักเรียนที่ต้องการเรียนธรรมศึกษาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2534). *วิชาการพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2529). *การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : อลิ้นเพชร.
- แถลงการณ์คณะสงฆ์. (2473). *รายงานสอบนักธรรมชั้นตรีในมณฑลอยุธยา*. แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 18.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2546). *เรื่องสอบธรรมสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.